

Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Veren Öğretim Elemanlarının Turizm Eğitime Yönelik Değerlendirmeleri - Türkiye Örneği

The Evaluations of the Academic Staff Providing Tourism Education at Undergraduate Level Regarding Tourism Education - The Case of Turkey

Muzaffer ÇAKMAK¹
Şevki ULEMA²
Mehmet SARIİŞİK³

¹Arş. Gör., İstanbul Gelişim Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Gastronomi ve Mutfak Sanatları, [ORCID:0000-0001-7584-4644](https://orcid.org/0000-0001-7584-4644) , mzffrckmk@gmail.com – Sorumlu Yazar (Corresponding Author)

²Doç. Dr., Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü, [ORCID:0000-0002-5874-8797](https://orcid.org/0000-0002-5874-8797) , ulema@subu.edu.tr

³Prof. Dr., Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü, [ORCID: 0000-0002-0681-6137](https://orcid.org/0000-0002-0681-6137) , msariisik@subu.edu.tr

Özet

Bu çalışma, Türkiye’de lisans düzeyinde turizm eğitimi veren devlet üniversitelerindeki öğretim elemanlarının, turizm eğitime yönelik değerlendirmelerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır. Tespit edilen 1.011 öğretim elemanından, 175’inden geri dönüş alınmıştır. Elde edilen veriler çeşitli istatistikî teknikler kullanılarak analiz edilmiştir. Sonuç olarak; akademisyenlerin (1.011) %65,8’inin lisans ve lisansüstü eğitimlerinden en az birini turizm alanında yaptıkları, %26,7’sinin hiç turizm eğitimi almadıkları, üniversitelerin akademik kadrolarının doktor öğretim üyesi ve araştırma görevlisi yoğunlukta olduğu tespit edilmiştir. Gerçekleştirilen faktör analizi sonucunda; ders programı uygunluğu ve öğrenci hizmetlerine yönelik ifadelerle genel olarak yeterli olduğu, kurumsal finansal destek ve engeller boyutlarının ise yetersiz oldukları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Turizm Eğitimi, Lisans Eğitimi, Öğretim Elemanı

Abstract

In this study, undergraduate education in Turkey that state tourism members in universities was conducted in order to determine the assessment of the tourism education. Questionnaire form was used as data collection tool in the study. Of the 1,011 identified emergency personnel out of 175, feedback was received. The data obtained were analyzed to view various statistical techniques. As a result; It was determined that 65.8% of the academicians (1.011) did the least tourism education in their undergraduate and postgraduate education, 26.7% did not receive any tourism education, and the academic staff of universities were mostly doctor lecturers and research assistants. As a result of the factor analysis, it was determined that the expressions for curriculum suitability and student services were generally sufficient, while the dimensions of corporate financial support and barriers were insufficient.

Keywords: Education, Tourism Education, Undergraduate Education, Instructor

GİRİŞ

Ürünler genellikle hizmete dayalı olduğundan, turizm endüstrisi hizmet sektörü içinde yer almaktadır (Morrison, 1996; Ünlüöner ve Olcay, 2003). Turizmin başarılı bir şekilde geliştirilmesi ve turizm hizmetlerinin sağlanması, büyük ölçüde insan kaynaklarının yeteneklerine bağlıdır (Haven-Tang ve Jones, 2006; Baum ve Szivas, 2008; Eivazi Gharamaleki, 2011). Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO, 2020), turizm eğitimi, müşteri memnuniyetini sağlama potansiyeli taşıyan ve belirli eğitim ve öğretimin verilmesi durumunda turizm işletmelerinin ve bölgenin rekabet gücünü geliştiren bir etken olarak tanımlamaktadır. Turizme yönelik eğitim veren kurumlar alt kademe (hizmet sağlayabilecek), orta kademe, kamu ve özel sektör kurumlarına eleman yetiştirmek amacıyla üst kademe (yönetici, araştırmacı ve planlayıcı) insan gücünü sağlamaktır (Aymankuy ve diğerleri, 2013: 104). Turizm eğitimindeki yenilikçi yaklaşımlar, öğrencilere ekip çalışması becerilerini öğretmenin yanı sıra öğrenme deneyimlerini ve farklı kültürleri anlamalarını da geliştirmektedir (Liu ve Schänzel, 2019: 7).

Gelişmiş ve gelişmekte olan birçok ülke, artan turizm pazarındaki payını artırmak için kendi turizm endüstrilerine önemli yatırımlar yapmaktadır (Yeşiltaş ve

diğerleri, 2010: 55). Eğitimin de bu alanlardan bir olmakla birlikte, mesleki eğitim üzerinde durulan bir konu olmaktadır. Aksu ve Bucak (2012: 9) mesleki eğitimi, “Bir toplumdaki bireylerin meslek sahibi olabilmeleri ve bireye mesleğin gerektiği bilgi, beceri ve uygulama yeteneklerini kazandırarak, kişinin kabiliyetlerinin fiziksel, entelektüel, duygusal, sosyal ve ekonomik yönlerden geliştirilmesini sağlama süreci” olarak tanımlamaktadır. Dar bakış açısının yeterli olmadığı yaratıcılık, liderlik, refleksivite (düşünümsellik), eleştirel düşünme, sosyal sorumluluk ve iletişim gibi daha genel kişisel becerilerin endüstrideki yöneticiler tarafından daha fazla değerlendirildiği görülmektedir (Hsu, Xiao ve Chen, 2017; Liu ve Schänzel, 2019: 10). Turizm eğitimi ise turizm endüstrisinin değişik faaliyet dalları için bilgili, becerikli, yetenekli, verimli ve bilinçli elemanlar yetiştirmeyi amaçlamaktadır (Atay ve Yıldırım, 2008). Bu yetkinlikleri mevcut müfredata dönüştürmek turizm öğrenimi için en önemli zorunluluklardan birisidir ve gerçekleştiği takdirde öğrencilerin endüstrideki kariyer planlarını daha çekici hale getirmektedir (Liu ve Schänzel, 2019: 10).

Bu çalışmada Türkiye’de turizm lisans eğitimi veren kurumlarda çalışan öğretim elemanlarının turizm eğitime yönelik değerlendirmelerini analiz ederek mevcut durumun ortaya konulması, eksikliklerin belirlenmesi ve bunlara yönelik çözüm önerileri geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Alan araştırması yoluyla elde edilen bulguların, ulaşılan sonuçların ve geliştirilen önerilerin turizm eğitim kurumlarına, öğrencilere, endüstrideki temsilcilerine, politika belirleyici ve karar alıcılara sağlayacağı katkılar nedeniyle önemli olduğu düşünülmektedir.

LİTERATÜR

Türkiye’de turizm endüstrisine yönelik araştırma ve eğitimi geliştirme çalışmaları 1970’lerde (lisans eğitime yönelik) başlamıştır. Diğer bazı ülkelerde de turizme yönelik eğitimin aynı dönemde başladığı görülmektedir (Aleksandrova ve Aigina, 2016; Tarasionak ve Nikitsin, 2017; Studnicka ve PlzÁková, 2017; Kucerova ve Gúćik, 2017; Vodenska ve Mileva-Bozhanova, 2017).

Etkin ve kaliteli eğitim ve öğretimle nitelikli insan gücü sağlanabilir (Eren ve diğerleri, 2013: 16). Öğretmek kelimesini Türk Dil Kurumu (TDK) “bir kimseye bir konuda bilgi ve beceri kazandırmak”, ”yetenek kazandırmak” ve “bilinmeyen bir konuda bilgi sahibi olmasını sağlamak” eğitimi ise “...gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doğrudan veya

dolaylı yardım etme” olarak tanımlamaktadır (TDK, 2020). Öğrenme bir eğitmenin ne öğretileneği ve nasıl öğretileneğiyle başlamaktadır (Shulman, 1987).

Türkiye’de mesleki turizm eğitimi iki (örgün ve yaygın) şekilde verilmektedir. Örgün mesleki turizm eğitimi, “ortaöğretim (lise) ve yükseköğretimden (ön lisans, lisans ve lisansüstü)” oluşmaktadır. Yaygın eğitim ise “resmi ve özel kurumlar tarafından verilen kısa süreli mesleki kurslar niteliğindedir” (Baltacı ve diğerleri, 2012: 18; Özdemir ve diğerleri, 2014: 1086). Eğitimin kalitesini ile ilgili düzenlenen toplantılarda: eğitimcilerin niteliği, ders içeriklerinin niteliği, öğretim sürecinin niteliği, eğitimin maddi ve manevi desteği ve günümüz yaşamı vb. konuları içermektedir (Aleksandrova ve Aigina, 2016: 85). Üniversitelerin, farklı beceri türleri arasında doğru dengeyi kurması, müfredatın ve konunun bir parçası olarak endüstrinin ihtiyaç duyduğu becerileri bir arada öğrencilere kazandırması gerekmektedir (Vodenska ve Mileva-Bozhanova, 2017: 72). Kültür ve Turizm Bakanlığı öncülüğünde, Türkiye Turizm Stratejisi 2023 yılı hedefleri doğrultusunda gerçekleştirilen toplantıda etkin bir eğitim yapılabilmesi için, “*eğitim ve öğretimdeki yenilikler sürekli bir şekilde takip edilerek, turizm endüstrisinin bugünkü ve gelecekteki olası değişimler iyi analiz edilerek, eğitim programlarının bu doğrultuda yapılandırılması ve turizm endüstrisinin istediği nitelikte işgücününün yetiştirilmesi de bir diğer önemli gereklilik*” olduğu belirtilmiştir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2007: 3).

Turizm eğitimi veren okulların temel amacının “*sektörün sürdürülebilirliğini sağlamak, kalifiye personel yetiştirmek, turizmin ekonomik kalkınmadaki önemini anlatmak ve nitelikli turizm eğitmenleri yetiştirmek*” olduğu belirtilmektedir (Evren, 2010: 35). Tüm bu teoriye yönelik bilgilerle birlikte uygulamalı eğitim de önem arz etmektedir (Koç ve diğerleri, 2014). Turizme yönelik lisans eğitimi veren kurumların laboratuvarları (dil, servis, mutfak, önbüro, bilgisayar) ve uygulama oteli gibi çeşitli birimlerine sahip olmaları gerektiği savunulmaktadır (Doğan 1992: 134). Ayrıca 2023 Türkiye Turizm Stratejisinde mesleki niteliklerin standardizasyonu ve belgelendirilmesinin önemi de vurgulanmaktadır.

Turizm eğitimin nihai amaçlarından biri, yetişmiş insan gücünü iyi eğitimle sektöre kazandırmak ve onların sürekliliğini sağlamaktır (Altınay, 1996: 2). Diğer çalışmalarda ise mesleki turizm eğitiminin amaçları aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (Altınay, 1996; Polat Üzümcü ve Bayraktar, 2004: 80; Hacıoğlu ve diğerleri, 2008: 15; Evren, 2010):

- Teori ve uygulama arasında bağlantı kurmak,
- Turizmin gelişimine katkıda bulunmak,
- Kalifiye personel yetiştirmek,
- Bilgi ve becerilerini artırmak,
- Turizmin ekonomik kalkınmadaki yerini ve önemini anlatmak,
- Toplumda olumlu bir turizm bilinci yaratmak,
- Turizm endüstrisinde çalışanlara mesleki bir formasyon kazandırmak,
- İnsanların turizme yöneltmek ve
- Nitelikli turizm eğitmenleri yetiştirmek.

Turizm eğitiminin mevcut durumu

Türkiye’de turizme yönelik eğitimler turizm, iktisadi ve idari bilimler, işletme, güzel sanatlar fakültelerinde ve yüksekokullarda verilmektedir. Genel olarak turizm işletmeciliği, gastronomi ve mutfak sanatları, turizm rehberliği, seyahat işletmeciliği, rekreasyon yönetimi, konaklama işletmeciliği, otel işletmeciliği ve seyahat yönetimi vd. bölümlerden oluşmaktadır. Bu bölümlerin 42’si fakültelerde, 26’sı yüksekokullarda yer almaktadır. 2018-2019 yılı verilerine göre devlet üniversitelerinde 31,872 (aktif ve pasif) turizm eğitimi alan öğrenci bulunmaktadır (Yükseköğretim Program Atlası, 2019).

Türkiye’de turizm eğitimi verilen kurumlarda görev yapan öğretim elemanlarının sayısını belirlemek üzere iki tablo oluşturulmuştur. Tablo 1’de turizm fakültelerindeki öğretim elemanlarının unvan ve eğitim durumu dağılımları yer almaktadır. En fazla öğretim elemanının turizm işletmeciliği, gastronomi ve turizm rehberliği bölümlerinde yer aldığı görülmektedir. “Hiç yok” sütunu; lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimi boyunca turizme yönelik hiç eğitim almamış öğretim elemanlarından oluşmaktadır. Burada eğitim almamakla kast edilen turizmle ilgili dersler değil, eğitimin alındığı bölümlerdir. Gastronomi ve mutfak sanatları bölümündeki öğretim elemanlarının gıda mühendisliği vb. bölümlerden mezun oldukları gözlemlenmiş, bölümle ilişkili olmalarına rağmen “hiç yok” grubunda yer verilmiştir. “Bilgi yok” sütunu ise Yükseköğretim Akademik Arama (YÖK Akademik) ve fakülte sitelerinde kişisel eğitimlerine yönelik bilgi bulunamayan öğretim elemanlarından oluşmaktadır. Tablo 1 ve Tablo 2’deki verilerin son hali Kasım 2019 tarihinde verilmiştir. Sonraki alımları ve değişimleri içermemektedir. Ayrıca Tablo 1 ve Tablo

2’de yer alan öğretim elemanı dağılımları Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi’nde (2020) daha kesin sonuçlarla yer almaktadır. Fakat öğretim elemanlarının eğitim alma durumlarına ilişkin bilgi içeriği oluşturulmadığından üniversitelerin internet siteleri ile YÖK Akademikte yer alan bilgiler tek tek inceleyerek oluşturulmuştur.

Tablo 1: Turizm Fakültesindeki Öğretim Elemanlarının Unvan ve Eğitim Durumları Dağılımları

Fakülte Bölümleri	Öğretim elemanlarının unvan dağılımı								Turizm eğitimi alma durumları				
	Toplam	Prof. Dr.	Doç. Dr.	Dr. Öğr. Üyesi	Dr. Öğretim Görevlisi	Öğretim Görevlisi	Dr. Arş. Gör.	Arş. Gör.	Lisans	Yüksek Lisans	Doktora	Hiç Yok	Bilgi Yok
Turizm İşletmeciliği	317	42	48	91	6	23	15	92	186	166	150	78	21
Gastronomi ve Mutfak Sanatları	178	14	31	57	2	18	1	55	91	85	68	56	18
Turizm Rehberliği	135	6	26	51	3	13	4	32	81	75	57	35	6
Rekreasyon Yönetimi	40	6	10	16	2	--	--	6	19	20	19	14	2
Konaklama İşletmeciliği	37	2	8	12	--	3	--	12	25	26	22	4	4
Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği	35	4	8	10	--	4	3	6	19	18	18	12	1
Turizm ve Otel İşletmeciliği	23	2	--	11	--	5	--	5	5	4	2	2	--
Seyahat İşletmeciliği	19	1	3	7	--	2	--	6	10	13	12	4	2
Yiyecek ve İçecek İşletmeciliği	11	4	2	3	--	--	--	2	8	5	6	2	1
GENEL TOPLAM	795	81	136	258	13	68	23	216	444	412	354	207	55

Not: Yök Akademik ve Üniversitelerin ilgili bölüm sayfaları incelenerek yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 2’de lisans düzeyinde turizm eğitimi veren yüksekokullardaki öğretim elemanlarının unvan ve eğitim durumları dağılımları yer almaktadır. Yüksekokullarda en fazla öğretim elemanının turizm işletmeciliği ve otelcilik bölümünde olduğu; gastronomi ve mutfak sanatları, konaklama işletmeciliği, turizm işletmeciliği, turizm rehberliği ve turizm ve otel işletmeciliği bölümlerinde ise birbirine yakın sayıda öğretim elemanına sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 2: Yüksekokullardaki Öğretim Elemanlarının Unvan ve Eğitim Durumları Dağılımları

Fakülte Bölümleri	Toplam	Öğretim elemanlarının unvan dağılımı	Turizm eğitimi alma durumları
-------------------	--------	--------------------------------------	-------------------------------

	Prof. Dr.	Doç. Dr.	Dr. Öğr. Üyesi	Dr. Öğretim Görevlisi	Öğretim Görevlisi	Dr. Arş. Gör.	Arş. Gör.	Lisans	Yüksek Lisans	Doktora	Hiç Yok	Bilgi Yok	
Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik	61	2	8	21	1	19	1	13	41	39	29	15	6
Gastronomi ve Mutfak Sanatları	37	--	4	20	1	7	--	5	17	15	14	12	6
Konaklama İşletmeciliği	33	4	9	11	4	2	--	3	12	7	11	13	5
Turizm İşletmeciliği	31	2	4	15	--	1	--	9	17	17	15	8	1
Turizm Rehberliği	27	2	1	13	--	3	1	7	16	13	15	7	2
Turizm ve Otel İşletmeciliği	13	1	1	5	--	2	--	4	8	8	9	4	--
Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği	6	--	--	4	--	2	--	--	3	3	1	2	--
Seyahat İşletmeciliği	5	--	1	--	1	2	--	1	--	2	3	1	1
Yiyecek ve İçecek İşletmeciliği	3	--	1	2	--	--	--	--	2	1	1	1	--
GENEL TOPLAM	216	11	29	91	7	38	2	42	116	105	98	63	21

Not: Yök Akademik ve Üniversitelerin ilgili bölüm sayfaları incelenerek yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

YÖNTEM

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Çalışmanın temel amacı Türkiye’de lisans düzeyinde turizm eğitimi veren kurumların verilen eğitime ve imkânlarla yönelik değerlendirilmesidir. Türkiye’de turizm eğitimi veren kurumların bazı imkânlar noktasında sıkıntılarla karşı karşıya oldukları bilinmektedir. Bu noktada çalışmada Türkiye’de turizm eğitimi veren devlet kurumlarının bu olanaklarının yetersizliğine yol açan sorunlar saptanarak bu sorunlara yönelik bazı çözüm önerilerinin getirilmesi amaçlanmaktadır. Bu öneriler ile kurumların bu olanaklarını nicelik ve nitelik açısından kendi iç dinamiklerine göre en uygun şekilde harekete geçmeleri konusunda önemlidir. Bir durum tespiti olarak ortaya çıkan bu çalışma, ileride bu konuda yapılacak çalışmalar için de karşılaştırma imkânı sunmaktadır.

Evren ve Örneklem

Türkiye’de turizme yönelik eğitim veren 59 devlet üniversitesinin, öğretim elemanlarından oluşmaktadır. Ekim 2019 itibarıyla 795’i fakülte, 216’ü yüksekokullarda olmak üzere 1.011 öğretim elemanı bulunmaktadır. Evren büyüklüğünün 1.000 olduğu durumlarda örneklem büyüklüğünün 278 olması gerektiği belirtilmektedir (Christensen ve diğerleri, 2015: 173). Fakat üç farklı tarihte, üniversite

sitesinden elde edilen mail adreslerine gönderilen anketlere 175 öğretim elemanı yanıt vermiştir.

Veri Toplama Süreci

Tablo 1 ve Tablo 2'ye ait bilgiler oluşturulur iken üniversitelerin ilgili sayfalarından öğretim elemanlarının kurumsal e-posta adresleri kaydedildi ve mail yoluyla çevrimiçi anket formu gönderildi. Fakat üniversitelerin kurumsal sayfalarında e-posta adres bilgisi yer almayan bazı öğretim elemanlarına mail gönderilememiştir. Veri toplama işlemi üç farklı tarihte aralarında 10 ile 15 gün olacak şekilde farklı tarihlerde gerçekleştirilmiştir. Veri toplama işleminde anket formundan yararlanılmıştır. Veri toplama sanal ortamda ve yüz yüze gerçekleştirilmiştir.

Anket formu demografik soruların yer aldığı birinci bölüm ve eğitime yönelik ifadelerin yer aldığı ikinci bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın soru formu 20'si Bayraktaroğlu (2013) ve 15'i Eivazi Gharamaleki'nin (2011) çalışmalarında kullandıkları ölçekten yararlanılarak uyarlanmıştır. Katılımcıların görev yaptıkları kurumları değerlendirmeleri için toplam 35 soru yer almaktadır. İfadeler 5'li likert tipi ölçeği ile "1=kesinlikle katılmıyorum ve 5=kesinlikle katılıyorum" olarak derecelendirilmiştir.

Geçerlilik ve güvenilirlik

Geçerlilik, "bir test veya ölçeğin ölçülmek istenen şeyi ölçme derecesidir" (Ghuri ve Gronhaug, 2002: 67). Kullanılan ölçekte elde edilen veriler üzerinde herhangi bir mantıksal hatanın olmaması kullanılan ölçeğin geçerlilik niteliği taşıdığını göstermektedir. "Bir test veya ölçek, ölçtüğü şeyi tutarlı ve istikrarlı ölçüyorsa, yani bir test veya ölçek benzer şartlarda tekrar uygulandığında benzer sonuçlar elde ediliyorsa, bu test veya ölçek güvenilir demektir" (Karagöz, 2017: 24; Coşkun ve diğerleri, 2015; Kozak, 2019). Tablo 3'de görüldüğü üzere çalışmanın 35 ifadeden oluşan genel güvenilirlik katsayısı 0,935 olarak tespit edilmiştir. 0,81 ve üzerindeki alfa değerlerinin güvenilirlik arz ettiğini belirtmektedir (Nakip ve Yaraş, 2016: 196).

Tablo 3: Ölçek Güvenilirlik Analizi Sonucu

Ölçek	İfade Sayısı	Cronbach Alfa Katsayısı
Genel Ölçek	35	0,935

BULGULAR

Tablo 4'te katılımcıların demografik değişkenlerine ilişkin veriler yer almaktadır. Toplam 175 katılımcının %58,3'ü erkek, %41,7'si kadındır. 24 yaş ve altı katılımcıların az olmasından dolayı, 25-34 yaş aralığındaki grupla birleştirilerek, 34 yaş ve altında toplanmıştır. Ayrıca, katılımcıların çoğunluğunun 8 yıl ve üstü tecrübeye sahip oldukları ama mevcut kurumlarında ise çoğunlukla 7 yıl ve altında çalıştıkları görülmektedir. Katılımcıların 15'inin eğitim hayatı boyunca turizm eğitimi almadığı görülmektedir.

Tablo 4: Demografik Verilere İlişkin Bulgular

Değişkenler	N	%
Cinsiyet		
Kadın	73	41,7
Erkek	102	58,3
Yaş		
34 yaş altı	71	40,6
35-44 yaş	62	35,4
45 yaş ve üzeri	42	24,0
Akademik Unvan		
Prof. Dr.	16	9,1
Doç. Dr.	27	15,4
Dr. Öğr. Üyesi	52	29,7
Öğretim Görevlisi Dr.	9	5,1
Öğretim Görevlisi	20	11,4
Arş. Gör. Dr.	8	4,6
Arş. Gör.	43	24,6
Akademik olarak toplam çalışma yılı		
3 yıldan az	29	16,6
4-7 yıl	37	21,1
8-11 yıl	37	21,1
12-15 yıl	14	8,0
16 yıl ve üzeri	58	33,1
Mevcut kurumda çalışma yılı		
3 yıldan az	63	36,0
4-7 yıl	48	27,4
8-11 yıl	29	16,6
12-15 yıl	13	7,4
16 yıl ve üzeri	22	12,6
Turizm eğitimi alma durumu		
	Evet	Hayır
Lise	30	145
Önlisans	19	156
Lisans	107	68
Yüksek Lisans	108	67
Doktora	113	62
Turizm Eğitimi Almadım	15	160

Faktör analizi bir grup değişken arasında ilişkilere dayanarak verilerin daha anlamlı ve özet bir biçimde sunulmasını sağlayan çok değişkenli bir analiz türüdür (Kurtuluş, 1996). Temel mantık, karmaşık bir olgunun daha az sayıda faktör (temel değişken) yardımıyla açıklanmaktadır. Tablo 5'te gösterildiği üzere, eğitime yönelik 35

ifadenin, 30 tanesinin 9 faktör boyutuna dağılımları yer almaktadır. Bu boyutlar; (1) ‘öğretim elemanı niteliği’, (2) ‘ders programı uygunluğu’, (3) ‘uygulama olanakları’, (4) ‘kurumsal planlama’, (5) ‘kütüphane ve etkinlikler’, (6) ‘kurumsal finansal destek’, (7) ‘öğrenci hizmetleri’, (8) ‘engeller’ ve (9) ‘öğretim elemanı niceliğinden’ oluşmaktadır. Tüm faktörler 1’den büyük öz değere sahip ve toplam varyansın %74,1’inin açıklamaktadır. Tüm faktörler 0,41 ile 0,91 arasında değişen güvenilirlik katsayılarına sahiptir. Ayrıca tüm faktör yüklerinin 0,5’ten büyük olduğu görülmektedir.

Tablo 5: Eğitime Yönelik Değişkenlere İlişkin Faktör Analizi

Faktörler ve İfadeler	Ort.	Faktör Yükleri	Özdeğer	Açıklanan varyans (%)	Güvenirlik katsayısı
Öğretim Elemanı Niteliği	3,35		9,53	16,8	0,91
Dersleri yürüten öğretim elemanları ilgili alandaki pratik uygulama becerisine sahiptir.	3,18	0,808			
Derslere öğretim elemanı atanmasında sektör tecrübesi dikkate alınmaktadır.	2,84	0,795			
Dersleri yürüten öğretim elemanları yeterli nitelikleri taşımadıkları durumlarda değiştirilmektedirler.	2,61	0,770			
Uygulamalı meslek dersi veren öğretim elemanlarının niteliği yeterlidir.	3,34	0,670			
Uygulamalı dersleri yürüten öğretim elemanı gerekli sertifikalara sahiptirler.	3,50	0,661			
Dersleri yürüten öğretim elemanları, sektör temsilcileri ile işbirliği yapmaktadır.	3,62	0,660			
Teorik mesleki ders veren öğretim elemanının niteliği yeterlidir.	3,67	0,622			
Yabancı dil dersi veren öğretim elemanlarının niteliği yeterlidir.	3,76	0,570			
Dersleri yürüten öğretim elemanı belirli dönemlerde eğitim kursları ve/veya seminerlere katılmaktadırlar.	3,35	0,543			
Ders Programı Uygunluğu	3,84		2,55	9,5	0,77
Okulumuzda veriler ders saatleri yeterli düzeydedir.	4,01	0,723			
Yabancı dil dersleri program amacına uygundur.	3,79	0,702			
Teorik meslek dersleri program amacına uygundur.	3,80	0,620			
Okulun sektörel staj uygulamaları yeterlidir.	3,69	0,544			
Uygulama olanakları	3,10		1,96	9,0	0,84
Dersler için gerekli altyapı (alet, ekipman ve malzeme) mevcuttur.	3,21	0,893			
Okulumuzda verilen uygulamalı dersler için yeterli tesisler/laboratuvarlar mevcuttur.	2,77	0,875			
Uygulamalı dersler için gerekli olan, sektöre yönelik otomasyon sistemleri mevcuttur.	3,31	0,757			
Kurumsal Planlama	3,20		1,77	8,1	0,86
Olanakların artırılmasına yönelik yeni yatırımların yapılması planlanmaktadır.	3,33	0,785			
Olanakların artırılması amacıyla gerçekleştirilecek yatırımlar için kaynak ayrılmaktadır.	2,96	0,734			
Okulumuzda uygulama olanaklarının artırılmasına yönelik bir strateji benimsenmiştir.	3,25	0,663			
Kütüphane ve Etkinlikler	3,21		1,49	8,0	0,80
Kütüphane imkânları yeterlidir.	3,08	0,785			
Sosyal ve kültürel faaliyetler yeterlidir.	3,33	0,746			
Panel, konferans, sempozyum ve seminer gibi faaliyetler yeterlidir.	3,23	0,718			
Kurumsal Finansal Destek	2,32		1,46	6,7	0,86
Okul yönetimi uygulamalı derslere yönelik	2,35	0,833			

eğitimcilerin sertifikalandırılmasına maddi destek sağlamaktadır.					
Okul yönetimi dersler vasıtası ile öğrencilerin sertifikalandırılmasına maddi destek sağlamaktadır.	2,22	0,822			
Öğrenci Hizmetleri	3,70		1,27	6,3	0,43
Öğrenci işleri hizmetleri yeterlidir.	3,57	0,730			
Derslere ait kitap vb. kaynaklar yeterlidir.	3,88	0,512			
Engeller	2,67		1,17	5,0	0,41
Eğitim kurumumuz yeni yatırımların yapılması konusunda çeşitli bürokratik engellerle karşılaşmaktadır.	2,48	0,867			
Öğretim elemanlarının sektörü takip edebilmeleri ve kendilerini geliştirebilmeleri konusunda mevzuat kaynaklı sorunlar bulunmaktadır.	2,83	0,589			
Öğretim elemanı niteliği	3,05		1,01	4,7	0,47
Derslerin saatlerinin artırılmasında, ders ücretleri açısından sorunlar bulunmaktadır.	3,03	0,831			
Öğretim elemanı sayısı yeterlidir.	3,07	0,610			
Toplam Açıklanan Varyans				74,1	

Varimax Rotasyonlu Temel Bileşenler Analizi: Açıklanan Toplam Varyans: % 74,185; Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Büyüklüğü: %80,4; Barlett Küresellik Testi (0,00): $p < 0,05$; df. 435; Ki-Kare: 1696,962; Değerlendirme Aralığı (Bütün Boyutlar için [1] Kesinlikle Katılmıyorum – [5] Kesinlikle Katılıyorum)

Tablo 6’da yer alan boyutlar arasındaki ilişkinin gücünü ve yönünü tespit edebilmek için korelasyon analizi yapılmıştır. Korelasyon analizinde, değişkenlerden herhangi birinin diğeri arasındaki ilişkinin derecesini ve yönünü belirlemektedir (Nakip ve Yaraş, 2017).

Korelasyon analizi sonucunda boyutlar arasında çoğunlukla orta ve düşük düzeyde pozitif ilişki olduğu görülmektedir. 0-20 arasında çok düşük, 20-40 arası düşük, 40-60 arası orta, 60-80 arası yüksek ve 80-100 arası çok yüksek ilişkiyi temsil etmektedir. Boyutlar arasındaki en yüksek ilişki öğretim elemanının niteliği ile ders programı uygunluğu ($r = ,620$, $p < ,01$) arasında pozitif yönlüdür. Kurumsal planlama boyutunun hem öğretim elemanının niteliği ($r = ,514$, $p < ,01$), hem de uygulama olanakları ($r = ,508$, $p < ,01$) boyutları arasında orta düzeyin üzerinde pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir. Engeller boyutu ile kütüphane ve etkinlikler ($r = ,166$, $p < ,05$) boyutları arasında ise düşük düzeyde pozitif yönlü bir ilişki görülmektedir.

Tablo 6: Boyutlar Arası Korelasyon Analizi

	A.O.	S.S.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.Öğretim Elemanı Niteliği	3,35	0,922	1								
2.Ders Programı Uygunluğu	3,84	0,830	,620**	1							
3.Uygulama olanakları	3,10	1,138	,453**	,334**	1						
4.Kurumsal Planlama	3,20	1,180	,514**	,345**	,508**	1					

5.Kütüphane ve Etkinlikler	3,21	1,117	,320**	,307**	,459**	,437**	1				
6.Kurumsal Finansal Destek	2,32	1,153	,317**	,186*	,343**	,473**	,372**	1			
7.Öğrenci Hizmetleri	3,70	0,894	,419**	,438**	,259**	,228**	,403**	,248**	1		
8.Engeller	2,67	1,080	,151	,111	,248**	,235**	,166*	,087	,174*	1	
9.Öğretim elemanı niceliği	3,05	1,104	,382**	,227**	,361**	,281**	,317**	,178*	,313**	,316**	1

**p < ,01, *p < ,05

Araştırmada elde edilen veriler normallik testleri (Can, 2014; Salkind, 2015) yapıldıktan sonra istatistiki analizlere tabi tutulmuştur. Tablo 7’de çarpıklık değerlerinin $\pm 1,00$ aralığında olduğu görülmektedir. Bu durum verilerin normal dağıldığını yani parametrik testler için uygun olduğu söylenebilir (Leech ve Diğerleri, 2005: 21). Araştırma sorularına ilişkin parametrik analizler yapılarak raporlanmıştır.

Tablo 7: Boyutların Basıklık-Çarpıklık Değerleri

	Aritmetik Ort.	Ortanca	Tepe Değer	Varyans	Std. Sapma	Çarpıklık	Basıklık
Öğretim Elemanı Niteliği	3,31	3,37	4,00	0,877	0,933671	-,451	-,403
Ders Programı Uygunluğu	3,84	4,00	4,00	0,690	0,83078	-,660	,365
Uygulama olanakları	3,10	3,00	4,00	1,295	1,13805	-,122	-,917
Kurumsal Planlama	3,20	3,33	5,00	1,393	1,18011	-,166	-,955
Kütüphane ve Etkinlikler	3,21	3,33	4,00	1,250	1,1178	-,092	-,876
Kurumsal Finansal Destek	2,32	2,00	2,00	1,331	1,15368	,584	-,605
Öğrenci Hizmetleri	3,70	4,00	4,00	0,801	0,89497	-,847	,758
Engeller	3,67	2,50	3,00	1,167	1,08049	,229	-,661
Öğretim elemanı niceliği	3,05	3,00	3,00	1,221	1,10492	-,066	-,972

Tablo 8 incelendiğinde ders programı uygunluğu ile cinsiyete göre farklılıklar gösterdiği görülmektedir. Kadınların ($\bar{X}=4,02$), erkeklere ($\bar{X}=3,71$) oranla tutumlarının daha olumlu olduğu görülmektedir. Araştırma kapsamında diğer boyutlarda cinsiyete göre herhangi bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 8: Uygulama Olanaklarının Cinsiyete Göre Farklılık Analizi

Boyutlar	Değişken	Sayı (N)	\bar{X}	t Değeri	P Değeri
Ders Programı Uygunluğu	Kadın	73	4,02	6,298	,013

	Erkek	102	3,71
--	-------	-----	------

*p < ,05

Tablo 9’da öğretim elemanının niteliği ile ayrı akademik unvanlara sahip öğretim elemanları arasında farklılık olduğu görülmektedir. Bu farkın öğretim görevlisi (Öğr. Gör.) ve araştırma görevlisi arasında olduğu tespit edilmiştir. Doktorasını tamamlamış diğer öğretim elemanları arasında farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 9: Uygulama Olanakları ile Akademik Unvana Göre Farklılık Analizi

Boyutlar	F	P	Prof. Dr.	Doç. Dr.	Dr. Öğr. Üyesi	Öğr. Gör.	Arş. Gör.	Scheffe
			\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	
Öğretim Elemanı Niteliği	2,725	,031	3,39	3,37	3,38	3,75	3,06	Öğr. Gör./Arş. Gör.

SONUÇ

Araştırmada öğretim elemanlarının %65,8’inin ise turizm alanında lisans veya lisansüstü düzeylerin en az birinde eğitim aldıkları, %26,7’sinin turizm alanında lisans veya lisansüstü eğitim almadığı tespit edilmiş ve %7,5’ine ilişkin olarak ise herhangi bir eğitim bilgisine ulaşamamıştır. Akademisyenlerin %34,4’ü turizm işletmeciliği, %21,2’si gastronomi ve mutfak sanatları, %16’sı turizm rehberliği bölümlerinde çalışmaktadırlar. Fakültelerdeki öğretim elemanlarının %33’ünün, yüksekokullardakilerin ise %39’unun turizmle ilgili bir eğitim almadıkları veya bu konuda herhangi bir bilgi olmadığı belirlenmiştir. Araştırma görevlilerinin, öğretim üyelerine (Prof., Doç. Dr., ve Dr. Öğretim Üyeleri) oranına bakıldığında, turizm fakültelerinde yaklaşık iki öğretim üyesi başına bir araştırma görevlisi; yüksekokullarda ise yaklaşık üç öğretim üyesi başına bir araştırma görevlisi düştüğü görülmektedir.

Literatür incelendiğinde, Türkiye’de turizm eğitimi konusunda yapılan çalışmaların, çoğunlukla öğrenciler üzerine yapılan çalışmalar olduğu görülmektedir. Bu çalışmalarda verilen eğitime ve üniversitelerle ilgili bazı sonuçlara ulaşılmıştır. Bunlar; verilecek eğitimin sektör beklentileri doğrultusunda ve güncel olması (Emir ve diğerleri, 2008), nitelikli personelin iyi bir eğitimin sonucunda elde edilmesi (Aksu ve Bucak, 2012), uygulama olanaklarının yetersiz olduğu, nitelikli ve alan bilgisine sahip hocaların eksik olduğunu (Polat Üzümcü ve Bayraktar, 2004; Soybalı ve Bayraktaroğlu, 2013; Boylu ve Arslan, 2014) belirtmiştir. Lisans düzeyinde (turizme yönelik) yapılan çalışmalara bakıldığında ders programlarının fonksiyonel açıdan incelenmesi (Gürbüz

ve Dağdeviren, 2007), durum analizi (Akoğlan Kozak, 2009), uygulama olanaklarının değerlendirilmesi (Soybalı ve Bayraktaroğlu, 2013) ve turizm eğitimcileri perspektifinden turizm eğitime (Polat Üzümcü ve Alyakut, 2017) yönelik çalışmalar bulunmaktadır. Zagonari (2009: 8) turizm eğitim ve öğretiminin dengelenmesi üzerine yaptığı çalışmasında, tüm paydaşlar için hem mümkün hem de faydalı olacağı sonucuna ulaşmıştır.

Yapılan analizler sonucunda, öğretim elemanı niteliği, ders programı uygunluğu, uygulama olanakları, kurumsal planlama, kütüphane ve etkinlikler, kurumsal finansal destek, öğrenci hizmetleri, engeller ve öğretim elemanı niceliği boyutları tespit edilmiştir. Ders programı uygunluğu ve öğrenci hizmetlerine yönelik ifadelerle yönelik görüşlerin genel olarak yeterli olduğu tespit edilmiştir. Fakat Akıncı (2015) tarafından meslek yüksekokullarındaki turizm eğitimi üzerine yapılan odak grup görüşmelerinde mesleki eğitimin, müfredatın ders ve içerik açısından vd. nedenlerden dolayı yetersiz olduğu görülmektedir. Güzel Şahin (2011) çalışmasında üniversitelerin hizmet kalitesi bakımından öğrencilerin beklentilerini karşılayamadıklarını ve artırılması/yükseltilmesi gerektiğini belirtmektedir. Genel olarak öğretim elemanı niteliği, kütüphane ve etkinlik, kurumsal planlama, uygulama olanakları ve öğretim elemanı niceliğinin de yeterli olduğu tespit edilmiştir. Fakat bu yeterlilikler ortalama sayılabilecek bir düzeydedir. Ayrıca öğretim elemanı niteliğine yönelik iki ifadenin ortalama değerlere sahip olduğu görülmektedir. Bu ifadeler ise “dersleri yürüten öğretim elemanları yeterli nitelikleri taşımadıkları durumlarda değiştirilmektedirler” ve “derslere öğretim elemanı atanmasında sektör tecrübesi dikkate alınmaktadır” ifadeleri yer almaktadır. Koşan (2003) mesleki eğitim veren öğretim elemanlarının sayı ve nitelik bakımından yetersiz olduğunu belirtmektedir. Günümüzde bazı üniversitelerde sayı bakımından öğretim elemanı sorunları devam etse de nitelikli akademisyen/çalışan sayısı artmaktadır. Kurumsal finansal destek ve engeller boyutlarının ise yetersiz oldukları tespit edilmiştir. Özellikle kurumsal finansal destek boyutuna ilişkin ifadelerin çok yetersiz olduğu ortaya çıkmaktadır.

Öğretim elemanın niteliği ile sırasıyla ders programlarının uygunluğu, kurumsal planlama, uygulama olanakları ve öğrenci hizmetleri, uygulama olanaklarıyla ise sırasıyla kurumsal planlama, kütüphane ve etkinlikler arasında orta düzeyin üzerinde ve orta düzeyde ilişki olduğu ortaya çıkmıştır.

Bulguların yorumlanması ışığında ulaşılan sonuçlar doğrultusunda eğitim yöneticilerine ve karar alıcılara yönelik olarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- Özellikle uygulamalı dersleri veren öğretim elemanlarının yürüttükleri derslere ilişkin olarak sertifika almaları için kurumsal finansal destek sağlanmalıdır,
- Öğrencilerin de aldıkları dersler kapsamında sektörde geçerli olan alanlarda (örn. hijyen, ilkyardım, otomasyon programları, vb.) sertifika almaları için kurumsal finansal destek sağlanmalıdır,
- Uygulamalı dersler için laboratuvar olanakları artırılmalıdır,
- Mesleki derslerin yürütülmesinde öğretim elemanlarının sektörel tecrübeleri göz önünde tutulmalıdır,
- Öğretim elemanlarının uygulama becerilerini geliştirmelerine yönelik düzenlemeler yapılmalıdır.

Konu ile ilgilenen araştırmacılara ise lisans düzeyinde yapılan bu çalışmanın benzerini, ön lisans düzeyinde eğitim veren eğitim kurumları için yapmaları önerilebilir.

KAYNAKÇA

Akıncı, Z. (2015). Meslek Yüksekokullarında Verilen Turizm Eğitiminin Değerlendirilmesi: Bir Odak Grup Çalışması, *Mediterranean Journal of Humanities*, Vol:1, 43-59.

Akoğlan Kozak, M. (2009). Akademik Turizm Eğitimi Üzerine Bir Durum Analizi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İlke)*, Bahar, S. 22.

Aksu, M. ve Bucak, T. (2012). Mesleki Turizm Eğitimi. *Aksaray Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4(2), 7-18.

Aleksandrova, A. Y. ve Aigina, E. V. (2016). Connections Between Scientific Research and Education in the Field of Tourism and Leisure in Russia. *European Journal of Tourism Research*, 15, 75-91.

Altınay, M. (1996). Turizm Öğrencilerinin Stajdan Beklentileri ve Doğu Akdeniz Üniversitesi Örneği, *Turizmde seçme makaleler 26, İstanbul TUGEV*: 1-13.

Atay, L. ve Yıldırım, H. (2008). Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Profili ve Tercihlerine Yönelik Bir Araştırma, IV Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi, 394-408.

Aymankuy, T., Tetik, N., Girgin K. G. ve Aymankuy, Ş. (2013). Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimindeki Staj Uygulamasına Öğrenci ve Akademisyenlerin

Bakışları (Btioyo’da uygulama). *International Journal of Human Sciences*, 1(10), 101-128.

Baltacı, F., Üngüren, E., Avsallı, H. ve Demirel, O. N. (2012). Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Eğitim Memnuniyetlerinin ve Geleceğe Yönelik Bakış Açılarının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 4(1), 17-25.

Baum, T. ve Szivas, E. (2008). HRD in Tourism: A role for Government?, *Tourism Management*, 29, 783-794.

Bayraktaroğlu, E. (2013). *Türkiye’de Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Veren Kurumların Uygulama Olanakları*. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.

Boylu, Y. ve Arslan, E. (2014). Türkiye’de Turizm Eğitiminin Rakamsal Gelişmeler Açısından Değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, S. 1, 79-97.

Can, A. (2014). *SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi*. Ankara: Pegem Akademi.

Christensen, L. B., Johnson, R. B. ve Turner, L. A. (2015). *Research Methods, Design, and Analysis*. New York: Pearson.

Coşkun, R., Altunışık, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım E. (2015). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri – SPSS Uygulamalı*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.

Doğan, H. Z. (1992). *Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokullarının Sorunları*. Turizm Eğitimi Workshop—Konferans 9-11 Aralık 1992 Bildiri Kitabı, Ankara: Yorum Basım Yayın.

Eivazi Gharamaleki, M. R. (2011). *Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Turizm Eğitimi Veren Kurumları Değerlendirmeleri İran-Türkiye Karşılaştırması*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.

Emir, O., Arslan, S. ve Kılıçkaya, Ş. (2008). Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Programı Öğrencilerinin Staj Uygulamaları Hakkındaki Görüşlerinin Değerlendirilmesi: Afyon Kocatepe Üniversitesi Örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi*, C: X/II.

Eren, D., Özgül, E. ve Çullu Kaygısız, N. (2013). Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Eğitim Memnuniyetlerinin Belirlenmesi: Nevşehir Üniversitesi Örneği. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 35, 15-27.

Evren, S. (2010). *Lisans Düzeyi Turizm Eğitimi Ders Programının Mezunlarca Değerlendirilmesi: Mersin Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Mezunları Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi, Mersin.

Ghauri, P. ve Gronhaug, K. (2002). *Research methods in business studies*. Prentice Hall Dorchester.

Gürbüz, K. A. ve Dağdeviren, A. (2007). Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Veren Kurumların Ders Programlarının Fonksiyonel Açıdan İncelenmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Vol: 10/18. 157-167.

Güzel Şahin, G. (2011). Üniversite Düzeyinde Turizm Eğitiminde Hizmet Kalitesi Beklenti ve Algısına Yönelik Ankara'da Bir Araştırma, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 49-65.

Hacıoğlu, N., Kaşlı, M., Şahin, S. ve Tetik, N. (2008). *Türkiye'de Turizm Eğitimi*. Ankara: Detay Yayıncılık

Haven-Tang, C. ve Jones, E. (2006). Human Resources Management in Tourism Businesses. J. Beech ve S. Chadwick (Ed.), *The Business of Tourism Management* içinde (ss. 89-113). UK: Pearson Education.

Hsu, C. H., Xiao, H. ve Chen, N. (2017). Hospitality and Tourism Education Research from 2005 to 2014: "Is the past a prologue to the future?", *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 29(1), 141-160.

Karagöz, Y. (2017). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri ve Yayın Etiği: SPSS ve AMOS Uygulamalı Nicel-Nitel-Karma*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Koç, E., Yumuşak, S., Ulukoy, M., Kiliç, R. ve Toptaş, A. (2014). Are Internship Programs Encouraging or Discouraging?—A Viewpoint of Tourism and Hospitality Students in Turkey. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 15, 135-142.

Koşan, A. (2003). Eğitimde Okul-Sektör İşbirliği, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (1), 107-130.

Kozak, M. (2019). *Bilimsel Araştırma: Tasarım, Yazım ve Yayım Teknikleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Kucerová, J. ve Gúcik, M. (2017). Reflections over the past and present research and higher education on tourism in Czechoslovakia and Slovakia. *European Journal of Tourism Research*, 15, 38-51.

Kurtuluş, K. (1996). Pazarlama Araştırmaları, İstanbul Üniversitesi, İşletme Fakültesi Yayın Nu.28.

Kültür ve Turizm Bakanlığı (2007). *2023 Turizm Stratejisi*, 25 Ocak 2020 tarihinde <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/03/20070302-17-1.doc> adresinden erişildi.

Leech, N. L., Barrett, K. C. and Morgan, G. A. (2005). *SPSS for Intermediate Statistics: Use and Interpretation (2.b.)*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.

Liu, C. ve Schänzel, H. (2019). Introduction to Tourism Education and Asia. C. Liu ve H. Schänzel (Ed.). *Tourism Education and Asia* içinde (ss. 3-11). Singapore: Springer.

Morrison, A. M. (1996). *Hospitality and Travel Marketing*. USA: Delmar Publishing.

Nakip, M. ve Yaraş, E. (2016). *SPSS Uygulamalı Pazarlama Araştırmalarına Giriş*. Ankara: Seçkin.

Özdemir, S. S., Polat, E., Hacıoğlu, N. ve Özdemir, M. (2014). Türkiye’de Önlisans Düzeyinde Gerçekleştirilen Turizm Eğitiminin Analizi. *VI. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi*. Accountability and Transparency in Education: Global Challengens & Local Realities. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Polat Üzümcü, T. ve Alyakut, Ö. (2017). Turizm Eğitimcileri Perspektifinden Turizm Eğitimi. *The Journal of International Social Research*, Vol:10/51. p. 807-823.

Polat Üzümcü, T. ve Bayraktar, S. (2004). Türkiye’de Turizm Otel İşletmeciliği Alanında Eğitim Veren Yükseköğretim Kuruluşlarındaki Eğitimcilerin Turizm Mesleki Eğitiminin Etik Açısından İncelenmesine Yönelik Bir Çalışma. *Presented at the 3.Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi*, Eskişehir.

Salkind, N. (2015). *İstatistikten Nefret Edenler İçin İstatistik* (A. Çuhadaroğlu, Çev.). Ankara: Pegem Akademi.

Shulman, L. S. (1987). Knowledge and Teaching: Foundations of the new reform. *Harvard Educational Review*, 57(1), 1-22.

Soybalı, H. ve Bayraktaroğlu, E. (2013). Türkiye’de Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Veren Kurumların Uygulama Olanaklarının Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, Vol: 24/2. 185-199.

Studnicka, P. ve Plzáková, L. (2017). Connections Between Scientific Research and Education in the Field of Tourism and Leisure in the Czech Republic. *European Journal of Tourism Research*, 15, 24-37.

Tarasionak, A. ve Nikitsin, V. (2017). Connections Between Scientific Research and Education in the Field of Tourism and Leisure in Belarus. *European Journal of Tourism Research*, 15, 92-103

TDK (2019). *Sözlük*, 21 Ocak 2020 tarihinde <https://sozluk.gov.tr> adresinden erişildi.

UNWTO (2020). *Tourism Education*, 22 Ocak 2020 tarihinde <https://www.unwto.org/search?keys=tourism+education> adresinden erişildi.

Ünlüöner, K. ve Olcay, A. (2003). Otel İşletmelerinde Çalışan İşgörenlerin Ahlak Sorumluluklarını Yerine Getirebilmesinde Eğitim Düzeyinin Önemi Üzerine Bir Araştırma. Gazi Üniversitesi, *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 91-111.

Vodenska, M. ve Mileva-Bozhanova, S. (2017). Sixty Years of Tourism Higher Education and Research in Bulgaria. *European Journal of Tourism Research*, 15, 64-74.

Yeşiltaş, M., Öztürk, Y. ve Hemmington N. (2010). Tourism Education in Turkey and Implications for Human Resources. *Anatolia: An International Journal of Tourism and Hospitality Research*, 21(1), 55-71.

YÖK Akademik (2019). 25 Kasım 2019 tarihinde <https://akademik.yok.gov.tr/AkademikArama> adresinden erişildi.

Yüksek Öğretim Bilgi Yönetim Sistemi (2020). *Öğretim elemanı istatistikleri*. 24 Ocak 2020 tarihinde <https://istatistik.yok.gov.tr> adresinden erişildi.

Yükseköğretim Program Atlası (2019). Lisans Atlası, 29 Kasım 2019 tarihinde <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-anasayfa.php> adresinden erişildi.

Zagonari, F. (2009). Balancing Tourism Education and Training. *International Journal of Hospitality Management*, 28, 2-9